

Otevřené hodiny jako formát společného profesního učení

LENKA BERANOVÁ

Otevřené hodiny (OH) jsou jedním z klíčových formátů společného profesního učení v projektu Pomáháme školám k úspěchu, ve kterém společně pracujeme už pátým rokem. Na tyto vyučovací hodiny zvou učitelé své kolegy, aby společně sledovali průběh hodiny a následně ji reflektovali. Jak jsme na to šli v lokalitě Praha? Co všechno jsme očekávali? Jak se nám dařilo? Jak se formát OH proměňoval v čase? Kdy a jak jsme zaznamenali, že je potřeba dělat něco jinak? A jak si vedeme teď?

Na začátku nové fáze projektu, tedy ve školním roce 2020/21, jsme hodiny otevřeli ve škole v Kunraticích a v Šeberově. Cílem našich setkání bylo **dívat se na dobrou výuku. Dobrou výuku poznáme podle toho, že víme, co chceme žáky naučit, a reflektujeme, zda se nám to podařilo.** Hodiny otevřeli učitelé, kteří pro přípravu výuky využívali kolegiální podporu formou 3S, tedy Společného plánování, Společného vedení výuky a Společného vyhodnocování, která už byla v našich školách běžná. Byli připraveni, že budou na postřehy a otázky účastníků reagovat v navazujících reflexích.

Účastníci dostali do hodin pozorovací list, ve kterém si měli zaznamenávat:

- Co svědčilo o tom, že se děti učí a postupují k cíli?
- Jak to vyučující zařídil, aby se tak stalo?
- Co zajímavého jsem v hodině viděl/a z pohledu práce s textem u učitele i u dětí?
- Co si z hodiny odnáším pro svoje vlastní učení a výuku?

Navštěvovali většinou dvě vyučovací hodiny a v odpoledních hodinách se hromadně věnovali reflexi, při které využívali své záznamy z dopoledne. Jejich prostřednictvím odhalovali své myšlenkové procesy a hledali konkrétní příklady toho, co vedlo k žákovu učení. Také se ale uchylovali k jednoduchému hodnocení a brali lekci jako snadnou „kořist“, kterou použijí ve své výuce. Slabým místem bylo, že se reflexi zapojovali i ti, kteří se přímo neúčastnili otevřené hodiny. Uvědomovali jsme si, že účastníci potřebují být vybaveni reflektivními dovednostmi, aby poskytovali učitelům účinnou zpětnou vazbu. Takovou, která poslouží jak tomu, kdo kolegům výuku otevírá, tak účastníkům samotným k profesnímu učení.

V dalším roce jsme se v OH zaměřili právě na prostor pro reflexi. Otázky v pozorovacím listu jsme upravili následovně:

- Co vše v hodině svědčilo o tom, že se žáci učí?
- V které konkrétní aktivitě se žáci naučili/dozvěděli něco nového?
- Jak vyučující zařizoval/a, aby se žáci učili něco nového?

- Co si z hodiny odnáším pro své vlastní učení a pro svou výuku?
- Co si z návštěvy v ZŠ Kunratice/ZŠ Šeberov odnáším obecně pro své profesní učení?

Před otevřenými hodinami jsme dali účastníkům prostor, aby se seznámili s obsahem otevřené hodiny. Případně jsme si domluvili učitelovu „zakázku“, co mají účastníci pozorovat. Mysleli jsme také na to, aby zpětná vazba následovala bezprostředně po otevřených hodinách v menších skupinách přímých účastníků.

V době covidových opatření jsme v rámci spolupráce nabízel formát *lesson study*, protože jsme věřili, že dobře poslouží k prohlubování reflektivních dovedností i při společném plánování hodin a případně i k nahlédnutí do hodin natočených na video.

Z toho také vyšel nápad, že by bylo přínosné, aby si týmy zapojených škol otevíraly hodiny navzájem a aby nabídka otevřených hodin nepřicházela jen z Kunratic a ze Šeberova. Vystala však i otázka, zda je ve školních týmech dostatečně zajištěna podpora pro funkční reflexi. Atak se ke dvojicím či trojicím navzájem otevíraných škol přiřadili naši pedagogičtí konzultanti, aby takovou podporu nabízeli. Konzultanti modelovali, jak reflexi vést. Společně s účastníky propátrávali cíle hodiny, pátrali v žákovských výkonech, hledali důkazy učení žáka a poskytovali zpětnou vazbu. Z návštěv v OH jsme viděli, že se rozvoji reflektivních dovedností musíme věnovat dál.

Zájem o návštěvy v OH rostl a ukázalo se, že je možné, aby jedna škola v týž den pozvala kolegy do více hodin, ve kterých děti například pracovaly s textem v různých předmětech. Tak jsme si zavedli „otevřené školy“.

Motem našich setkání se stalo: Reflexe – most mezi teorií a praxí. Nechali jsme týmy účastníků vytvořit vlastní školní

„manuálek“, jak má průběh otevřené školy vypadat, a hlavně jak bude probíhat analýza výuky, aby reflexi všichni dobře rozuměli a podporovala profesní učení. Zaměřili jsme se na používání popisného, nikoli hodnotícího jazyka a také na to, jak hodnotit výuku, v níž se nedaří vše podle plánu, například pokud neproběhlo správné nastavení cíle. Soustředili jsme se na to, co otevřené školy přinesly účastníkům i těm, kteří hodiny otvírali, čím byly prospěšné pro školní tým i pro celou školu. V reflexi jsme se učili moderaci svých pohledů na to, jak v žákově výkonu hledat důkazy o jeho učení.

V současné době jsou OH ve většině škol prostředkem, jak dovnitř vnášet zkušenosti načerpané v průběhu lokálních i meziškolních setkání. Děje se to pomocí kolegiální podpory, učením v tandemu, při hledání neučebnicových textů

nebo při plánování pozpátku. Reflexe už napevno patří k našemu profesnímu učení.

Poznámka redakce

O tom, jak probíhají otevřené hodiny v 6. ZŠ Cheb, jste se dočetli v únorovém vydání (*Řízení školy* 2/2025). Text najdete na www.rizeniskoly.cz/casopisy, název „Otevřené hodiny a hospitace jako nástroj profesionálního růstu pedagogů 6. ZŠ Cheb“ a autorkami jsou paní ředitelka Štěpánka Černá a její zástupkyně Bohuslava Hlavničková. Přístup k online textům publikovaným v časopise a možnost stáhnout si jednotlivá vydání v PDF je součástí vašeho předplatného.

Lenka Beranová, pedagogická konzultantka Pomáháme školám k úspěchu a zástupkyně ředitele ZŠ a MŠ Šeberov

Pomáháme
školám
k úspěchu

Líbilo by se vám mít vlastní prostor:

- ve kterém přesně víte, kam sáhnout pro určitý druh informace?
- kde byste mohli sledovat jen to, co vás opravdu zajímá, bez zbytečného balastu?
- který bude jen váš?

Řízení školy online takové místo nabízí!

Můj šanon

- Ukládejte do oblíbených
- Pište si poznámky
- Vyberte si témata a autory, které chcete sledovat
- Filtrujte
- Sdílejte s kolegy

Vyzkoušejte na 14 dní zdarma

www.rizeniskoly.cz

 Řízení školy online